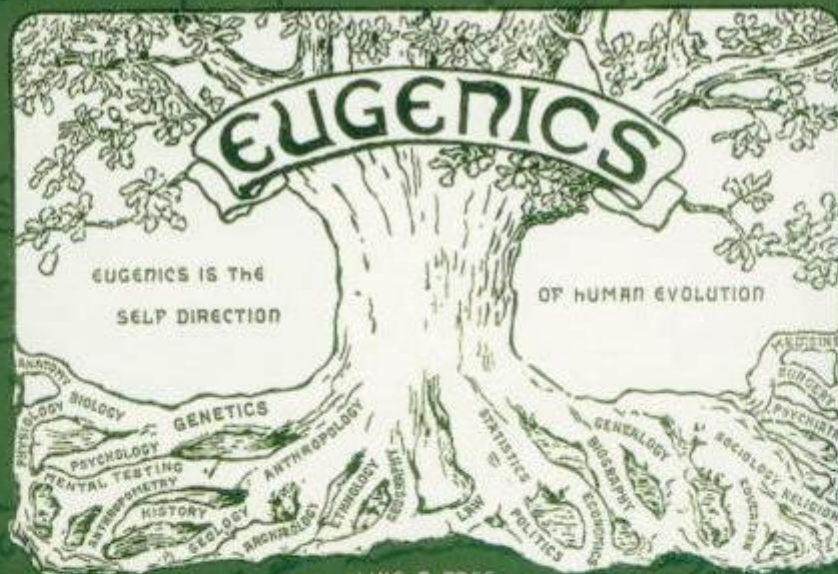

MICHAŁ MUSIELAK

Sterylizacja ludzi
ze względów eugenicznych
w Stanach Zjednoczonych,
Niemczech i w Polsce
(1899-1945)

LIKE A TREE
EUGENICS DRAWS ITS MATERIALS FROM MANY SOURCES AND ORGANIZES
THEM INTO AN HARMONIOUS ENTITY.

WYDAWNICTWO POZNAŃSKIE

MICHAŁ MUSIELAK – dr hab. nauk humanistycznych, profesor Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu, gdzie kieruje Katedrą Nauk Społecznych. Zajmuje się problematyką z zakresu historii myśli społeczno-politycznej, bioetyki i filozofii medycyny, w szczególności zaś zjawiskami patologii w dziejach ochrony zdrowia oraz skutkami i konsekwencjami społeczno-kulturowymi rozwoju biomedycyny. Jest autorem bądź współautorem ponad 80 publikacji, w tym 10 książek, m.in. *Polski Związek Zachodni 1944-1950* (1986), *Nazizm w interpretacjach polskiej myśli politycznej okresu międzywojennego* (1997), *Adam Wrzosek. Życie i działalność* (2000), *Między filozofią a bioetyką. Społeczno-etyczne konsekwencje rozwoju biomedycyny* (2005), *The Many Faces of Being Old. Health and Socio-cultural Aspects of Ageing* (2006).

Mija sto lat od zalegalizowania w amerykańskim stanie Indiana sterylizacji ludzi z powodów eugenicznych. Rozpoczął się od tego momentu jeden z najbardziej tragicznych w pierwszej połowie XX wieku przejawów entuzjazmu dla eugenicznego marzenia o udoskonalaniu człowieka, a następnie społeczeństwa czy rasy. Praktyki sterylizacyjne, prowadzone w niektórych krajach na niesłychaną skalę, spowodowały, że ludzi uznanych za „małowartościowych” pozbawiano fundamentalnego prawa do posiadania potomstwa. Czyniono to w imię nowej, modnej na początku ubiegłego wieku nauki – eugeniki [...], której twórca Francis Galton założył, że za pomocą wypracowanych w jej ramach metod uda się nie tylko zahamować proces degeneracji rasy, ale także zapoczątkować podnoszenie jej jakości. [...]

Celem niniejszego opracowania jest próba odpowiedzi na pytania: dlaczego w pierwszej połowie XX wieku w niektórych krajach doszło do realizacji niehumanitarnych projektów sterylizacji, które w konsekwencji przyniosły okaleczenie i nieszczęście tysiącom ludzi? Jakie były przyczyny powodzenia bądź niepowodzenia tego eksperymentu społeczno-zdrowotnego, oraz jakie przyniósł on skutki kulturowe, medyczne, moralne, wreszcie – mentalne? Chcę także nakreślić bliżej przebieg sterylizacji w wybranych krajach, przede wszystkim w Stanach Zjednoczonych i w Niemczech, gdzie ubezpłodnienie ludzi ze względów eugenicznych osiągnęło największe rozmiary. Poświęcam wreszcie jeden rozdział zabiegom eugeników polskich o wprowadzenie ustawy sterylizacyjnej w okresie II Rzeczypospolitej.

ze Wstępu

ISBN 978-83-7177-555-0

CENA 40 ZŁ

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
1. Geneza, rozwój i konsekwencje eugeniki	19
1.1. Prekursorzy eugeniki	19
1.2. Teorie dziedziczności: od Lamarcka do Mendla	23
1.3. Darwinizm społeczny	25
1.4. Teorie degeneracji gatunku ludzkiego i społeczeństwa: od Malthusa do Lombroso	30
1.5. Francis Galton i powstanie eugeniki	41
1.6. Instytucjonalny rozwój ruchu eugenicznego	46
1.7. Podsumowanie	60
2. Sterylizacja ludzi jako metoda powstrzymywania „degeneracji społecznej”	63
2.1. Sterylizacja dobrowolna a sterylizacja przymusowa	64
2.2. Skala praktyk sterylizacyjnych ze względów eugenicznych w pierwszej połowie XX wieku	71
2.2.1. Sterylizacja w krajach skandynawskich	72
2.2.2. Praktyki sterylizacyjne w innych krajach	90
2.3. Podsumowanie	95
3. Przymusowa sterylizacja w Stanach Zjednoczonych	97
3.1. Ruch eugeniczny	97
3.2. Uwarunkowania społeczne i rozwój podstaw prawnych sterylizacji przymusowej	119
3.2.1. Kазus Carrie Buck	129
3.2.2. Kазus Davis, Warden kontra Walton	132
3.2.3. Kазus Board of Eugenics kontra Troutman	133
3.2.4. Prawo sterylizacyjne w poszczególnych stanach	135
3.3. Zasięg i charakter praktyk sterylizacyjnych	142
3.4. Podsumowanie	151

4. Sterylizacja przymusowa w Niemczech hitlerowskich	155
4.1. Ruch higieny rasowej w Niemczech	155
4.2. Koncepcje sterylizacji ludzi z powodów eugenicznych w okresie Republiki Weimarskiej	164
4.3. Przebieg sterylizacji w III Rzeszy	170
4.3.1. Eugeniczne konteksty organizacji ochrony zdrowia i polityki ludnościowej	174
4.3.2. Podstawy prawne sterylizacji i jej przebieg	181
4.3.3. Zabiegi sterylizacyjne	194
4.4. Stosunek społeczeństwa oraz Kościołów w Niemczech do sterylizacji	197
4.5. Podsumowanie	207
5. Próby wprowadzenia ustaw sterylizacyjnych w Polsce	211
5.1. Geneza i rozwój ruchu eugenicznego w Polsce (do 1924 r.)	212
5.2. Cele, przedmiot i zadania eugeniki w Polsce w okresie rządów sanacyjnych	222
5.3. Projekty ustaw sterylizacyjnych	235
5.3.1. Eugenicy polscy wobec ustaw sterylizacyjnych w innych krajach	235
5.3.2. Sterylizacja ludzi w projektach ustaw eugenicznych z 1934 i 1935 r.	241
5.3.3. Środowisko naukowo-medyczne wobec projektów sterylizacji oraz propozycje nowelizacji ustaw	248
5.4. Przyczyny odrzucenia sterylizacji w Polsce	258
5.4.1. Środowiska katolickie wobec projektów sterylizacji	258
5.4.2. Władze sanacyjne wobec ustaw sterylizacyjnych	262
5.5. Podsumowanie	265
Zakończenie	269
Aneks. Ustawy sterylizacyjne w wybranych krajach	277
Stany Zjednoczone Ameryki	277
III Rzesza	278
Rzeczpospolita Polska	281
Wykaz skrótów	293
Bibliografia	295
1. Źródła	295
1.1. Źródła archiwalne	295
1.2. Wydawnictwa źródłowe	296
1.3. Źródła drukowane (prasa)	297
2. Publikacje i artykuły	298
2.1. Publikacje sprzed 1945 r.	298
2.2. Publikacje po 1945 r.	307
Indeks osób	317
Spis ilustracji	325
Spis tabel	327
Summary	329